

Voorzitter: Thurlings

Tegenwoordig zijn 66 leden, te weten:

Thurlings, Eijsink, Van Dalen, Ginjaar, Vrouwenvelder, Bischoff van Heemskerck, Kruisinga, Van der Werff, Grol-Overling, Buijsert, De Jong, Hendriks, Schinck, Rijnvos, Von Meijenfeldt, Netjes, Van der Werf-Terpstra, Uijterwaal-Cox, Steenkamp, Tjeerdsma, Glastra van Loon, Christiaanse, Gooden, Achterstraat, Franssen, Leyten-de Wijkerslooth de Weerdesteyn, Vleggeert, Vermeer, Bukman, Tiesinga-Autsema, Heijne Makkreel, Veen, Baarveld-Schlaman, Hofman, Van Tets, Van der Meer, Tonkes, Van der Ploeg, Steigenga-Kouwe, Zoutendijk, Maaskant, Van Soest-Jansbeken, Feij, Van Boven, Tummers, Smeets-Janssen, Heijmans, Veder-Smit, Stam, Van de Zandschulp, Hijmans, Ermen, Simons, Zoon, Mastik-Sonneveldt, Uijen, Van Veldhuizen, Derks, D'Ancona, Bakker, Abma, Vonhoff-Luijendijk, IJmkers, De Rijk, Russell en De Vries,

en de heren De Ruiters, Minister van Defensie, Winsemius, Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, De Koning, Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Koning, Staatssecretaris van Financiën, en De Graaf, Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

De **Voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede, dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Vis en De Gaay Fortman, wegens verblijf buitenslands;

Groensmit-van der Kallen, Albeda, Mijnsbergen en Maassen.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **Voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede, dat de besluiten, welke na overleg met het College van Senioren zijn genomen, alsmede de lijst van ingekomen stukken met de door mij gedane voorstellen voor de leden ter inzage liggen. De op het vorenstaande

betrekking hebbende stukken zullen in de Handelingen worden opgenomen. Ingevolge artikel 41 van het Reglement van Orde liggen ook de notulen van de vorige vergadering voor de leden ter inzage. Tenzij enig lid hier tegen vóór het einde der vergadering bezwaar maakt, zal worden aangenomen, dat de Kamer akkoord gaat met de voorstellen en dat zij de notulen goedkeurt. Voorts deel ik aan de Kamer mede, dat ik bericht van verhindering tot bijwoning van de vergadering heb ontvangen van de Ministers van Financiën en van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, alsmede van de Staatssecretarissen van Defensie, de heer Hoekzema, en van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.

Aan de orde is de **stemming** over het wetsontwerp **Nadere wijziging van de Algemene Kinderbijslagwet (invoering van leeftijdsafhankelijke kinderbijslagbedragen) (17 552)**.

De **Voorzitter**: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen.

Mevrouw **Bischoff van Heemskerck** (D'66): Mijnheer de Voorzitter!

Namens de fractie van D'66 wil ik een stemverklaring afleggen over wetsontwerp 17 552.

De fractie van D'66 heeft tot nu toe te weinig zekerheid gekregen dat door de Regering naar buiten geen verwachtingen worden gewekt ten aanzien van dit onderwerp, welke later worden teruggenomen. Als wij de vorige week niet om hoofdelijke stemming hadden gevraagd, was toen waarschijnlijk al een wetsontwerp naar buiten gekomen dat deze week wordt teruggenomen. Als signaalwerking en met hoop op grotere zorgvuldigheid in de toekomst zal de fractie van D'66 tegen dit wetsontwerp stemmen.

De **Voorzitter**: Blijft u bij uw voorstellen om hoofdelijke stemming te vragen?

Ingekomen stukken
Kinderbijslag
Defensie
Bodemsanering

Mevrouw **Bischoff van Heemskerck** (D'66): Inderdaad, mijnheer de Voorzitter.

Het wetsontwerp wordt met 60 tegen 3 stemmen aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Gooden, Achterstraat, Franssen, Leyten-de Wijkerslooth de Weerdesteyn, Vleggeert, Vermeer, Bukman, Heijne Makkreel, Baarveld-Schlaman, Hofman, Van Tets, Van der Meer, Tonkes, Van der Ploeg, Steigenga-Kouwe, Zoutendijk, Maaskant, Van Soest-Jansbeken, Feij, Van Boven, Tummers, Smeets-Janssen, H. F. Heijmans, Veder-Smit, Stam, Van de Zandschulp, A. Hijmans, Ermen, Simons, Zoon, Mastik-Sonneveldt, Uijen, Van Veldhuizen, Derks, D'Ancona, Bakker, Abma, Vonhoff-Luijendijk, IJmkers, De Rijk, Eijsink, Van Dalen, Ginjaar, Vrouwenvelder, Kruisinga, Van der Werff, Grol-Overling, Buijsert, De Jong, Hendriks, Schinck, Rijnvos, Von Meijenfeldt, Netjes, Van der Werf-Terpstra, Uijterwaal-Cox, Steenkamp, Tjeerdsma, Christiaanse en de Voorzitter.

Tegen hebben gestemd de leden: Tiesinga-Autsema, Bischoff van Heemskerck en Glastra van Loon.

Aan de orde is de behandeling van het wetsontwerp **Wijziging van hoofdstuk X (Departement van Defensie) van de begroting van uitgaven van het Rijk voor het jaar 1982 (wijziging naar aanleiding van de Voorjaarsnota; eerste wijzigingsvoorstel) (17 652)**.

Dit wetsontwerp wordt zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: De heer Tonkes wordt aantekening verleend, dat hij geacht wenst te worden tegen dit wetsontwerp te hebben gestemd.

Aan de orde is de behandeling van het wetsontwerp **Tijdelijke regelen**

Voorzitter

inzake sanering in geval van verontreiniging van de bodem (Interimwet bodemsanering) (16 821).

De beraadslaging wordt geopend.

□

De heer **Ginjaar**: Mijnheer de Voorzitter! Graag verwelkom ik namens onze fractie de Minister. Ik hoop op een goede samenwerking met hem. Er zijn twee curieuze overeenkomsten tussen de Minister en mij. In de eerste plaats spreekt de Minister vandaag voor het eerst in dit Huis. Dat geldt ook voor mij. Hij spreekt wat eerder dan ik en overigens is dat voor dit Huis aanleiding geweest om af te wijken van een afgesproken regel, waarvoor ik erg erkentelijk ben. Dan is er nog een tweede overeenkomst, namelijk dat wij beiden aan een zijde van de behandeling van de Interimwet bodemsanering staan. De Minister staat aan het eind; dat wil zeggen: hij heeft de behandeling in de Tweede Kamer niet meegemaakt en hij kan er dus nu pas iets over zeggen. Ik sta aan het begin en ook ik heb de behandeling in de Tweede Kamer niet meegemaakt en ook ik kan dus nu pas iets zeggen.

Op zichzelf zou deze situatie aanleiding kunnen zijn tot vele bespiegelingen over de lotgevallen van het wetsontwerp. Ik denk dat het echter eerder bespiegelingen van academisch-theoretische dan van praktisch-politieke aard zouden zijn. Daar moeten we ons dus maar niet aan wagen. Het lijkt mij beter, vooruit te zien, juist nu wij aan het eind van de parlementaire behandeling zijn toegekomen. Vooruitzien naar het beleid dat zal worden gevoerd en met name naar het beleid dat deze minister wenst te voeren of denkt te kunnen voeren.

Ik wil hierbij speciaal voor twee aspecten aandacht vragen, namelijk het saneren van de bodem en het voorkomen van bodemverontreiniging. Dat laatste is, denk ik, niet het minst belangrijke aspect, omdat wij allen erkennen dat we niet kunnen blijven doorgaan met het steeds weer opzadelen van toekomstige generaties met problemen waarmee wij thans geen raad weten.

Als we kijken naar alle gewisselde stukken over bodemverontreiniging, alle stukken die betrekking hebben op een feitelijke situatie, dan moeten we wel erkennen dat er nog niet in alle opzichten duidelijkheid bestaat. Er zijn thans drie programma's ingediend en

de vraag rijst, hoe die zich tot elkaar verhouden. Uit de stukken blijkt niet direct, wat precies de stand van zaken met die programma's is.

Ook is niet aanstonds duidelijk, wat het verschil is tussen oriënterend onderzoek, saneringsonderzoek, sanering en uitvoering. In totaal zijn er thans ongeveer 1000 gevallen in behandeling. Je kunt je afvragen, aan de hand van welke criteria die 1000 gevallen zijn uitgekozen, zeker vergeleken met het getal van 300, dat altijd in de discussies, ook in de Tweede Kamer, naar voren is gekomen als het aantal gevallen dat aanstonds sanering behoeft. Met andere woorden: wat is de betekenis van het getal 1000? Hoe moeten wij dat wegen? Hoe moeten wij de ernst wegen en de mate van belang?

Voorts wil ik erop wijzen dat in de loop der tijden een evaluatie van de gedachtenvorming heeft plaatsgehad. Het betreft althans een evaluatie van de feitelijke situaties. Aanvankelijk werd gelet op aspecten van volksgezondheid, drinkwatervoorziening, enzovoorts, maar het is steeds duidelijker geworden dat velerlei andere belangen bij de problemen van bodemsanering in het geding kunnen zijn. Men kan denken aan de directe belangen van de woningbouw. Kan er worden gebouwd?

Het is bekend dat vele gemeenten nagaan of een terrein dat is aangewezen voor woningbouw zich leent, uit een oogpunt van bodemverontreiniging, voor die woningbouw. Hoe weegt dat belang mee? Hoe wegen belangen van recreatie mee? Hoe wegen belangen van landbouw mee? Het antwoord op deze vragen is niet duidelijk. Bovendien blijkt uit die tabellen niet altijd wat precies de voortgang van de werkzaamheden is.

Ik wil nog een enkel woord wijden aan de rol die de gemeenten is toebedeeld. Juist waar in dit wetsontwerp de rol van de gemeenten aanzienlijk is versterkt ten opzichte van het oorspronkelijke wetsontwerp, komt de vraag aan de orde hoe de Minister de vinger aan de pols weet te houden. Hoe is hij in staat een soort voortgangscontrole uit te oefenen op wat er in feite gebeurt? Is het soms de bedoeling dat het staatstoezicht, met name dat deel dat is belast met het toezicht op de hygiëne van het milieu, daarmee wordt belast? Is er sprake van een regelmatige rapportage?

In dit verband wil ik een enkel woord spreken over de plaats van het staatstoezicht. Zeker na de hervervorming van het departement kan dit punt niet buiten beschouwing blijven.

Oorspronkelijk vielen alle inspecties, behorende tot het staatstoezicht, onder de verantwoordelijkheid van één bewindsman. Het staatstoezicht, speciaal belast met het toezicht op de hygiëne van het milieu, functioneert nu ten behoeve van de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.

De formele figuur is nog steeds de Gezondheidswet. Wat is de opvatting van de Minister over deze situatie? Streeft hij soms naar een harmonisatie met betrekking tot ook de inspectie op de ruimtelijke ordening en de inspectie voor de volkshuisvesting? Afgezien daarvan: wanneer wij naar deze aspecten kijken, laat zich de vraag stellen wat de consequenties zijn van de splitsing van het departement van Volksgezondheid en Milieuhygiëne, als het gaat om de beoordeling van de gezondheidsaspecten. Hoe speelt de inspectie voor de gezondheid daarin een rol?

Wat is de rol van de inspectie voor de geestelijke gezondheid? Hoe is de relatie van de bewindsman ten opzichte van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid, dat immers bij die volksgezondheidsaspecten zo'n grote rol speelt, zowel wat betreft het feitelijke analyseren van situaties waarin bodemverontreiniging voorkomt, als wat betreft de geneeskundige aspecten en de voorlichting aan de bevolking. Hoe is de relatie met betrekking tot het Rijksinstituut voor Drinkwatervoorziening?

Er doen zich hier problemen omtrent de coördinatie, het onderzoek en de voorlichting aan de bevolking voor. De Minister stelt in zijn nota naar aanleiding van het voorlopig verslag aan deze Kamer, dat hij niet verwacht dat er vertragingen optreden. Wij accepteren dit graag en hebben dit met genoegen gelezen. De vragen die ik heb gesteld, behoeven wellicht een nadere toelichting om die uitspraak wat meer te onderbouwen.

Een ander aspect betreft vooral de rol van de gemeenten. De situatie van de laatste twee jaar overziende en kijkend naar de effecten die door de publiciteit zijn opgeroepen, laat zich de vraag stellen of de gemeenten altijd wel zo adequaat reageren op feitelijke situaties.

Houdt u mij ten goede: ik wil hiermee geen kritiek op gemeentebesturen uitoefenen. Integendeel. Ik denk dat gemeentebesturen in bepaalde situaties in bijzonder moeilijke omstandigheden kunnen verkeren. Nochtans is het heel duidelijk, dat in veel ernstige gevallen

Ginjaar

de gemeenten aanvankelijk een afhoudend standpunt innemen, in die zin dat er niet zo erg veel aan de hand is, maar dat later wel steeds meer moet worden bijgesteld.

Daardoor wordt het vertrouwen van de desbetreffende bevolkingsgroep in het functioneren van de overheid in totaliteit niet altijd versterkt. Ziet de Minister wat dat betreft een bepaalde rol weggelegd voor het ministerie, mede vanwege de functie van het staatstoezicht en die van het Rijksinstituut voor de Volksgezondheid?

In dit verband laat zich aanstonds de vraag stellen wat de invloed is van de drempelwaarde in de financiële regeling op het functioneren van gemeentebesturen. Zou een dergelijke waarde geen vertragend effect kunnen hebben op het actief en alert reageren van gemeentebesturen? Met andere woorden: is het invoeren van een dergelijke drempelwaarde niet zodanig, dat geneigdheid van gemeenten om alert te reageren enigszins wordt verminderd? Zou dat weer niet gestalte krijgen in een aanvankelijk afhoudende houding, waarop men later terug moet komen?

Uit de thans voorgestelde algemene maatregel van bestuur is mij niet helemaal duidelijk wat de positie van de gemeente is, indien meer verontreinigingsgevallen op haar grondgebied aanwezig zijn. Kan de Minister overigens zeggen, of hij die maatregel zal handhaven? Worden de totale kosten voor een gemeente met 54.000 inwoners en met drie verontreinigingsgevallen f 600.000 dus per geval f 200.000, of is er een maximum gesteld aan de totale bijdrage die elke gemeente moet leveren van bij voorbeeld f 10 per inwoner, zodat het maximale bedrag in die gemeente met 54.000 inwoners f 540.000 wordt, ongeacht het aantal aanwezige verontreinigingsgevallen?

In het wetsontwerp, zoals dat thans voor ons ligt, is een belangrijke rol toebedeeld aan provincies en gemeenten. De uitvoering van de saneringsmaatregelen is feitelijk toevertrouwd aan de gemeenten. De provincies stellen het programma op met inspraak van alle betrokkenen volgens de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne. Er is dus sprake van een democratische controle op de totstandkoming van die programma's.

Uiteindelijk beslist de Minister echter door middel van de zilveren koorden van de beurs. Immers, hij kent de financiële middelen toe. Dat betekent, dat hierbij misschien toch

sprake is van een onevenwichtigheid in de totale besluitvorming. Ik verneem hierover graag het standpunt van de Minister.

In artikel 6 staat, dat vier maanden voor elk kalenderjaar een programma door de provincies moet worden ingediend. In artikel 37 staat, dat nadat de wet is gepubliceerd en van kracht is geworden door de provincies zo spoedig mogelijk een saneringsprogramma moet worden opgesteld.

Mijn vraag aan de Minister is hoe hij denkt te handelen in dit speciale geval, waarin wij ons nu bevinden. Dringt hij erop aan dat de provincies nu zo spoedig mogelijk een saneringsprogramma gaan indienen of zal hij de provincies mededelen dat het eerste saneringsprogramma dat zij moeten indienen, het normale saneringsprogramma is? Dat wil zeggen: dat is dan in te dienen vier maanden voor de eerste maand van het komende kalenderjaar, namelijk 1984. Hoe is de verhouding van die saneringsprogramma's tot de programma's die thans al ter tafel liggen?

Een probleem dat bij de uitvoering van het saneringsbeleid erg groot is, betreft de beschikbare financiën. Ik heb begrepen uit de stukken die in de Tweede Kamer zijn gewisseld en uit de discussie in de Tweede Kamer, dat er nog steeds onduidelijkheid over bestaat. In het regeerakkoord staat dat ten behoeve van het milieubeleid 200 mln. gulden extra ter beschikking wordt gesteld.

Wat is nu de betekenis van die 200 mln., gezien ook tegen de achtergrond van een nog steeds bestaande discrepantie tussen het uitgezette beleid en de meerjarencijfers? Is die 200 miljoen uitsluitend bestemd om die discrepantie op te vullen of is die 200 mln. er uitsluitend voor bodemsanering, of is het soms een combinatie? Zo ja, wat zou dan de verhouding kunnen zijn?

Belangrijk in dit verband is ook de vraag hoeveel geld er is uitgegeven tot nu toe en of de in de loop der jaren toegestane verplichtingen hebben geleid tot een stuwmeer. Als dit zo is, zou er dan op de duur geen discrepantie kunnen ontstaan tussen de aangegane verplichtingen en de mogelijkheden om tot concrete financiering over te gaan? Hoe verhoudt die problematiek zich op lange termijn voor de uitvoering van een bodemsaneringsbeleid?

In de wet, in artikel 21, is heel duidelijk sprake van de mogelijkheid om tot verhaalsacties over te gaan. De artikelen 13 en 21 duiden daarop. Ik

heb daarover twee vragen. In de eerste plaats is het onduidelijk of een bepaalde tot bodemverontreiniging leidende gedraging, een onrechtmatige daad oplevert en of die getoetst kan worden naar het moment van het plegen van die gedraging; zeker als wij constateren dat er met betrekking tot hetgeen als aanvaardbaar werd beschouwd in de loop der jaren nogal wat veranderingen zijn opgetreden.

Hetzelfde geldt ook voor de toekomst. Gedragingen op dit moment, die op zichzelf aanvaardbaar zijn, kunnen over een aantal jaren niet meer als aanvaardbaar worden gekwalificeerd. Ook hier is dan de vraag aan de orde hoe de aansprakelijkheid wordt toegepast. Deze vraag zou misschien ook beantwoord kunnen worden, omdat er nogal wat onduidelijkheid over bestaat.

Ten slotte kom ik te spreken over het voorkomen; na het saneren het voorkomen. Wij kunnen ons afvragen of met deze weg bodemverontreiniging kan worden voorkomen. Het antwoord op die vraag is natuurlijk 'nee'. Deze wet heeft uitsluitend betrekking op het opruimen van gegroeide, vervelende, nare situaties. De wet bodembescherming is dan meer geëquipeerd voor het voorkomen van bodemverontreinigingssituaties.

Heeft de Minister enig idee wanneer hem dat instrument ter beschikking zou kunnen worden gesteld om daadwerkelijk tot voorkomen over te gaan. Is het dan zijn bedoeling om de Interimwet bodemsanering integraal over te nemen in de wet bodembescherming, die, als ik mij dat goed herinner, maar drie artikelen heeft die betrekking hebben op de bodemsanering?

Voorkomen is beter dan genezen. Preventie is beter dan saneren.

De vraag laat zich stellen, of de opvatting die in bepaalde kring leeft en die al eerder is geventileerd in andere gremia, namelijk dat er meer aan het bedrijfsleven moet worden overgelaten met een groter toezicht achteraf, niet wordt gelogenstraft door hetgeen wij nu meemaken met betrekking tot de bodemverontreiniging. De gang van zaken rond de bodemverontreiniging is niet direct een voorbeeld waarop een dergelijke redenering moet zijn gebaseerd. Als er inderdaad gedereguleerd moet worden – ik denk dat er in de huidige milieuwetgeving veel aspecten zijn die tot een zekere mate van deregulering kunnen leiden, zoals de gelijkstelling van procedures en een meer

Ginjaar

efficiënte benadering van beroepsprocedures – is het de vraag hoever de deregulering zich moet uitstreken als het gaat om het preventief beleid.

Dit is een belangrijk punt, omdat wij in het kader van de chemische afvalstoffen nu eenmaal zitten met het probleem van de niet-verwerkbare afvalstoffen. Wij zitten met het probleem van kleine hoeveelheden chemische afvalstoffen van kleine en middelgrote bedrijven. Die bedrijven zijn niet geëquipeerd en kunnen niet geëquipeerd zijn om zelf voor de opslag van hun afvalstoffen zorg te dragen. Hoe staat het dan met het opvolgen van de aanbevelingen die door de commissie-Hofman en de commissie-Kolfschoten zijn gedaan? Moeten wij ten aanzien van deze aspecten – ook wat het rapport van de commissie-Hofman met betrekking tot de bewaarplaatsen betreft – niet afstappen van het principe dat de vervuiler betaalt? Moeten wij dat principe dan niet meer in volledigheid handhaven?

Het gaat in al die gevallen immers om stoffen waarvan men kan zeggen dat de verwerking economisch gezien totaal geen toegevoegde waarde heeft, althans in klassiek-economische zin. Wanneer het milieugoed als economisch goed wordt gezien, is er natuurlijk wel degelijk sprake van een toegevoegde economische waarde. Is het dan niet de taak van de overheid, in dezen een eigen verantwoordelijkheid te nemen door ervoor te zorgen dat er mogelijkheden komen voor het opslaan van dergelijke onverwerkbare afvalstoffen en voor het doen oprichten van installaties voor moeilijk verwerkbare afvalstoffen?

Is het dan ook niet een taak van de overheid om daarvoor een zekere financiële verantwoordelijkheid op zich te nemen, en wel in die zin dat men hetgeen men als een onrendabele top kan beschouwen door de overheid wordt betaald? Is het niet een algemeen belang dat dan in het geding is en dat tot een dergelijk standpunt kan leiden, zonder dat aanstonds afbreuk wordt gedaan aan het principe dat de vervuiler betaalt?

Te hoge kosten voor opslag van moeilijk verwerkbare chemische afvalstoffen zouden kunnen leiden tot de situatie dat veel bedrijven die in financiële moeilijkheden verkeren, liever niet overgaan tot opslag en liever gebruik maken van de altijd bestaande mogelijkheden om stoffen illegaal te lozen of te dumpen. Het bedrijf is de stof dan kwijt en er is geen haan die er naar kraait.

In dit verband zal ik nog een enkele opmerking maken over de financiering van de saneringsoperaties, voor zover de heffingenproblematiek daarmee verbonden is. In de Tweede Kamer is het oorspronkelijke artikel 14 door middel van een amendement uit het wetsontwerp gehaald. De eerste vraag daarbij aan de Minister is, of dit het bestaan van heffingen ten principale onmogelijk maakt. Ik denk dat zijn antwoord daarop ontkennend zou moeten zijn.

Heffingen worden in het algemeen gebruikt voor de uitvoering van een milieubeleid. Heffingen worden gebruikt voor de financiering van het overheidsapparaat en voor het doen verrichten van onderzoek. Heffingen dienen bij de milieuwetgeving ook voor het oplossen van knelpunten bij saneringsgevallen.

De heffingen dienen daarbij rechtvaardig en doorzichtig te zijn en zij dienen lage perceptiekosten te hebben. Het aantal financieringsbronnen dient zo klein mogelijk te zijn.

Met betrekking tot deze problematiek is er vanaf het begin in feite altijd gezegd, dat het niet uit heffingen zou moeten gebeuren. Bedrijfsleven, gemeenten en provincies kunnen immers niet aansprakelijk worden gesteld voor de fouten die in het verleden zijn gemaakt. Die stellingname verdraagt zich echter niet helemaal met de mogelijkheid die de huidige milieuwetten in het algemeen bieden om te zeggen dat heffingen voor het saneren kunnen worden gebruikt.

Wanneer er thans geen heffingen opgelegd zouden worden om de kosten van de saneringsoperaties te financieren, betekent dit dan niet dat er op fundamentele wijze wordt afgeweken van een eerder ingenomen standpunt? Zou dit er wellicht niet toe kunnen leiden, te overwegen deze heffingen als zodanig nog eens in beschouwing te nemen en daar tegenover de financiering van het milieubeleid uit de algemene middelen te stellen?

□

De heer **Tonkes** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats een woord van welkom aan de nieuwe Minister, ook namens mijn fractie.

Het probleem waarover wij vandaag spreken is feitelijk geen nieuw probleem. Dit probleem is in vele jaren hiervoor ontstaan en het heeft nu tot een situatie geleid die uitstel van wettelijk ingrijpen niet meer toestaat. Het is geen nieuw probleem, want in de jaren zestig werd hiervoor reeds gewaarschuwd. De vorige

spreker heeft in een eerdere rol, in de Staten van Zuid-Holland, dit aspect al aangeduid. Ik herinner mij dat ik zelf zestien jaar geleden ook die gelegenheid had en heb gebruikt.

Wij deden dit niet omdat dit een zaak was die met profetische blik kon worden bekeken, maar omdat er op dat moment van verschillende kanten op werd geattendeerd dat de steeds verdergaande vervuiling van ons leef-, woon- en werkmilieu tot een toestand zou leiden die nauwelijks oplosbaar was. Het feit dat dit nauwelijks oplosbaar was, heeft niet alleen doorgewerkt in de wordingsgeschiedenis van dit wetsontwerp maar ook in het wetsontwerp zoals het er nu ligt en in de mogelijkheden en de problemen ervan. Ik wil hier graag een aantal kanttekeningen bij plaatsen.

In de eerste plaats vragen wij ons af, in hoeverre de planning, zoals die tot ons is gekomen, een werkelijk beeld geeft van de situatie. Uit de gegevens die verstrekt zijn, is dat beeld niet te halen. Daarin komt veel onzekerheid voor, zowel wat betreft het aantal projecten – de heer Ginjaar heeft hierover reeds een aantal punten opgesomd – als de kosten. In de behandeling aan de overzijde zijn verschillende ramingsbedragen genoemd. Ik heb het hoogste en het laagste bedrag eruit genomen en die waren respectievelijk f 17 mld. en f 1 mld.

Ik stel mij voor dat op dit moment door de Minister een duidelijker inzicht kan worden gegeven in de bedragen voor de projecten die op de lijsten voorkomen en waarover wij met elkaar spreken. Een wezenlijk overzicht op basis van prioriteiten en de daarbij behorende criteria is ons echter niet verstrekt. De verstrekte overzichten hebben een heel beperkte bruikbaarheid, doordat het onzeker is wat er onder de verschillende begrippen wordt verstaan. Ook de begrippen worden op verschillende manieren gehanteerd. Het is bij voorbeeld een onmogelijke zaak om de twee lijsten die wij hebben gekregen, 1982 I, respectievelijk II, met elkaar te vergelijken.

De verschillen daarin zijn in elk geval voor mij niet goed te plaatsen. Kan de Minister daarin misschien een aanduiding geven en, om dicht bij huis te blijven, kan hij daarvoor de cijfers van Zuid-Holland en Rijnmond nemen? Kan hij ons dan uitleggen, hoe die verschillen tot stand zijn gekomen, want uit de verstrekte gegevens kunnen wij dit onmogelijk opmaken.